

takav sabor je za istočnjake vrlo teško shvatljiv pojam. Kad se definicija o primatu na Vatikanskom saboru započinje »Pius Episcopus, servus servorum Dei sacro approbante concilio ad perpetuam rei memoriam«, onda je takvo gledanje na odnos papinskog autoriteta prema saboru za Istočnu crkvu potpuno tuđe. Istočnjaci mogu iz toga izvući posve krivi zaključak, kao da prema katol. nauci saborski oci imaju samo savjetujući glas, što je protivno čitavoj crkvenoj tradiciji. Ova vatikanska formula, koja bi se mogla krivo tumačiti, je novija. Tridentinska počinje ovako: »Haec sancta oecumenica et generalis Tridentina synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, in ea praesidentibus ... tribus apostolicae Sedis legatis ... symbolum fidei exprimendum esse censuit. »Ovdje sabor stoji na prvom mjestu. Da saboru papa predsjedava po svojim legatima je uvjet za valjanost sabora. Crkveni Zakonik u can. 228. ima za istočnjake prihvatljiviju formulu: »Concilium eocumenicum suprema potestatis in universam Ecclesiam potestate«. Naravski, da se koncil ne može zamisliti bez pape kao glave Crkve i episkopata.

Istočna i zapadna tradicija u Crkvi, ukoliko su obadvije katoličke, ne mogu si protusloviti. Mora se pronaći mogućnost da se prividne protivnosti izglađe. Put do toga vodi kroz povijesne temelje današnjih shvaćanja o koncilu na Istoku i Zapadu. Na taj način moglo bi se objasniti što je u današnjoj našoj saborskoj praksi osnovano na božanskom pravu, a što je rezultat pozitivnog pravnog razvoja. Time bi bio dan jedan važan doprinos da se uskori od svih toliko žuđeno jedinstvo.

Dr. P.

„PRIJE NEGO SE SASTAŠE“

*Nekoliko misli uz prijevod Mt 1, 18 i pripadnih redaka u »Evangelju«
dra Bonaventure Duda.**

* Za vrijeme tiskanja ovog članka svjedočilo se Gospodinu, da pozove k sebi svoga vjernog slugu o. dra Stanka Petrova. Rođen je u Metkoviću 8. I 1887. U Franjevački red je stupio god. 1903. Filozofiju i teologiju je završio u Sibeniku, gdje je zaređen za svećenika god. 1910. Sveučilišne je nauke završio 1917. doktoratom iz klasične filologije na Kat. sveučilištu u Fribourgu. Veći je dio života proveo u Sinju kao profesor Franjevačke gimnazije i sjemenišni duhovnik. Od god. 1934—1937. bio je provincijal Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji. Blago je u Gospodinu preminuo u Sinju 13. III 1963. — ostavivši za sobom uspomenu uzorna svećenika i redovnika. Bila je srijeda, dan posvećen sv. Josipu, kojega je on sinovski štovao, što pokazuje i ovaj njegov članak (v. još *Bogorodice Djevice prečisti Zaručnik* u liturg. — past. listu *Služba Božja* 2 (1962), 34—38; 71—74; 123—127; 186—190; 228—232). O. Petrov je bio i inače mnogostruko plodan pisac te je sudjelovao u našim časopisima: *Luč, Vrhosna, Prosvjeta, Hrv. prosvjeta* itd. Od god. 1920—30. uređivao je glasnik *Gospa Sinjska*. Od njegovih monografija spominjemo: *Moderni konvertiti*, Split, 1926; *Gospa Sinjska*, Zagreb, 1928; *Zrcalo bez lžage*, Sibenik, 1938; *Čudo XX vijeka*, Zagreb, 1942; *Svećenik i žrtva*, Đakovo, 1963. Ostavio je više stvari dovršenih u rukopisu.

O. B. Duda.

— A s rođenjem Isusa Krista bilo je ovako. Njegova je majka Marija bila zaručena s Josipom, i prije nego se nastaniše zajedno, ona je zanjela po Duhu Svetom (Mt 1,18).

Tako naš prijevod dra Bonaventure Dude na str. 25. Ne sviđa mi se: »*prije nego se nastaniše zajedno.*« Prevodilac se može pozvati na mnoge *novije* prevoditelje, i hrvatske i strane, koji tako prevode, a ja to ne odobravam ni *njima* ni našem prevodiocu. Prevodilac je rekao na str. 7. među Uputama za čitanje, da će biti »što vjerniji ne samo misli nego i *slovu* izvornika«? Zašto onda upravo *ovdje* napustiti to zlatno pravilo? Zašto nije *grčko*: prin e synthein preveo s Jeronimom i drugim latincima: antequam convenirent, što *hrvatski* doslovno glasi: *prije nego se sastaše*? — Prevodiocu se čini da je grčki glagol *višeznačan*. Pa dobro, neka se prevede i na *hrvatski* jednako *više*-značnim glagolom *sastati se*. A budući da ga tumačitelji evo već preko 1500 godina *dvostruko* tumače, trebalo bi *ispod* crte navesti za koje se tumačenje prevodilac zalaže. Ali sasvim je protivno hermeneutičnim i egzegetičnim **pr**-vitima unositi u *sam* prijevod značenje, o kojemu se egzegeti još nisu složili!

Svi znamo što je Evanđelist htio istaknuti u recima 1,18—1,25. »Sve se to dogodilo, da se ispuni riječ Gospodnja po proroku: *Evo Djevica će začeti i roditi sina*« ... (Mt 1,22). A ta je Djevica po Božjoj odredbi morala biti i *zakonita žena* svoga muža, da se Nazarećanima i drugim suvremenicima *Isu*-sovim *sakrije* njegovo *svrhunaravno* začće po *Duhu Svetome*. Stoga Evanđelist ističe da je ta sretna Djevica *bila već zaručena*, kad je *zanijela* (Evanđelist dodaje: po Duhu Svetom, ali onda kad se opazilo da je Marija *trudna*, *nitko nije mogao znati*, da je »po *Duhu Svetom*«, osim nje i Elizabete). *Svak je morao zaključiti*: začela je kao i druge žene, sa svojim *mužem*. Evanđelist i zove Josipa: ho aner autes = vir eius (Mt 1,19). Prevodilac je sasvim pravilno preveo: Josip, *muž njezin* (str. 25).

Pitanje je kako ćemo prevesti glagol (prt. ps.): *mnesteuthycises* = cum esset desponsata. Prevodilac je taj particip preveo: *bila je zaručena, perfektom*. Može se i tako, ali bi bilo tačnije da ga je preveo našim *zaručivši se* (*doslovan*, a dobar prijevod!). — No paziti treba dobro! Ako se je samo *zaručila*, **kako** se onda Josip zove *njezinim mužem*? Ne bi li bilo bolje prevesti: *vjenčavši se s Josipom, udavši se za Josipa*?

Ja mislim da je *tu pravi čvor* svega našeg raspravljanja! Ističe se da stari latinski prevodioci ovoga mjesta nisu bili dobro upućeni u običaje židovskog postupka kod vjenčanja. Danas smo u tome dovoljno poučeni. I svi se bibličisti slažu u tvrdnji da je kod Židova *vjenčanje*, odnosno ženidba i udaja, imalo *dva* stepena: *zaručenje* djevojke i *njezino dovođenje* u kuću zaručnika, uz pir ili svadbu. Međutim, i ovdje je *srž* svega, što se već *prvi čin* = *zaručenje* smatrao *pravom udajom* (ženidbom).

U tome se slažu — koliko mi je sada pred očima — *svi tumačitelji!*

No razilaze se u pitanju: *da li su se* »zaručnici« smjeli »sastati« kao muž i žena? Jedni tvrde da su *smjeli!* Navodim samo dvojicu: sada već stari *Sales* kaže da su to smjeli bez ikakva zazora! — Glasoviti (i danas!) *Ricciotti* tvrdi da je »sastajanje« zaručnika (on ih naziva: fidanzati-coniugi) prije dovođenja mlade bio, po shvaćanju Židova, *nered* (disordine; vidi Vita di Gesù Christo, br. 231). I dodaje, da se taj *nered ipak događao u Judeji, ali ne u Galileji*.

Oba pisca skripturista prevode *jednako*: prima che stessero insieme (*prije nego su se nastanili zajedno*, Sales i komentar); prima che (Maria) andasse a coabitare con Giuseppe (*prije nego se nastanila kod Josipa; Ricciotti*). Ako Sales ima pravo, onda je potpuno suvišno bilo isticati da se Marija i Josip još nisu bili zajedno nastanili: time nije nimalo dokazano *djevičanstvo* Marijino, a Evanđelist je htio *to dokazati!*

Ako ima pravo Ricciotti, onda su Marija i Josip *dali sablazan* svojim sugrađanima koji su — ne znajući za tajnu Utjelovljenja Sina Božjega — morali zaključiti da su Marija i Josip počinili onaj *nered*, kako ga naziva Ricciotti, koji ujedno tvrdi da se u *Galileji* taj *nered* nije događao! Možemo li zamisliti da bi Spasitelj dopustio da se baš o *njegovoj Majci* i o njegovu djevičanskom ocu-hranitelju tako nešto *morá pomisliti?!*

Još je gore, ako s glasovitim *Schmausom* ustvrdimo se bračni saobraćaj prije dovedenja zaručnice-supruge u ženikov stan smatrao nečim *nedoličnim* i *grešnim* (ungehörig und sündhaft, Mariologie 117). A ipak i Schmaus drži da je Navještenje bilo *prije* pirovanja?!!

Ne, nema druge! Glagol: *mnesteuo* ima isto značenje u Mt 1,18, kao i u Lk 1,27 i Lk 2,5, samo što je u dva posljednja slučaja *perfekt* = gotova radnja stanje; u prvom slučaju *aorist* = nedavno izvršena radnja. Treba ih dakle *jednako* prevesti i u istom smislu. A jer u nas glagol *zaručiti* (se) može u nevještu slušatelju pobuditi *netačan* pojam, treba ga na hrvatski prevesti glagolom: *udati se, vjenčati se*. Prevodilac je na sva tri mjesta preveo: glagolom *zaručiti*, u pasivnom participu. I hrvatski je malo neobičan treći slučaj: *sebi zaručenom ženom!!* Barem je tada već bila *udata* i *k svom mužu* dovedena! I sigurno su barem tada *zajedno stanovali!*

* * *

No prevodioca pometa ono: *prin e* = *antequam* = *prije nego*. Davno je na to odgovorio sveti Jeronim! A i sam Evanđelist u retku 1,25, gdje upotrebljava prvom izrazu paralelni: *heos hou* = *donec*, koji je prevodilac preveo: *prije nego* i dao tom prijevodu *izvrstan* komentar na str. 26, 3. Samo ono »da« iza »a« nije potrebno, a nije ni hrvatski dobro. Mogao je, dakako, još naći primjera u Sv. Pismu, a i u našem jeziku.

Stoga bih ja preporučio ovaj *prijevod*:

— *A rođenje je Isusa Krista bilo ovako. Vjenčavši se njegova majka Marija s Josipom, prije nego se oni sastaše, nađe se trudna po Duhu Svetomu.*

Mjesto: *prije nego se oni sastaše*, mogli bismo reći i ovako: *a* (bez: *da*) *nisu se bili sastali*. Time bi se izbjeglo ono dvoznačno: *prije nego*, a smisao bi ostao potpuno isti. — Ima još jedan lijep način kako bi se upravo *klasično* preveo ovaj stavak relativnim *futurum* (vidi u Maretičevoj Gramatici, Z. 1931, str. 555—556). Ovako: *prije nego će se oni sastati*. Tu smo, eto, dobili na kraju — infinitiv, kao u grčkome! Kako li je bogat naš jezik! Neki je naš stari filolog tvrdio da se može natjecati s — *grčkim!*

Prihvatimo li sada sve konce što smo ih isprepletali u ovom razlaganju, možemo sveti tekst ovako rekapitulirati:

Josip i Marija su sklopili ženidbu po običaju svih čestitih nazaretskih građana. Tu nije bilo ništa upadno. Poslije *prvog* vjerenja prošla je po prlici godina dana. Tada je Josip doveo svoju svetu vjerenicu k svojoj kući i prostavili su skroman pir. *Malo* poslije toga Anđeo je Gospodnji navijestio Mariji da ju je Vječni Otac odabrao majkom svoga Sina. Ona će ostati djevica, a postat će i majka, po kreposti Duha Svetoga. Svojom riječju: — Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi... ona je pristala na Božju ponudu i postala Majka Sina Božjega. Svom svetom suprugu nije govorila ništa o velikom otajstvu. Prepustila je Bogu brigu za to. Tih dana su se spremali pobožni Nazarećani na jednu od velikih godišnjih svetkovina, pa su krenuli »po svom običaju« (v. Lk 2, 41) i Marija i Josip u Jeruzalim. Izvršivši pobožnosti, Marija je pošla u pohode rođakinji Elizabeti, a Josip se vratio kući.

Tri mjeseca kasnije — Ricciotti drži: »između četvrtog i petog mjeseca trudnoće« — Marija se vraća u Nazaret i Josip vidi (a to su vidjeli i svi Nazarećani) da je Marija Majka (Ricciotti, c., br. 238, str. 268, 3 izd.)! I dok se nitko u Nazaretu tome ne čudi, Josip se smućuje i smišlja kako će napustiti svoju svetu suprugu, a da je ne osramoti. Kakve su misli i bojazni mogle da smute Josipa, o tome slavni Pisac (str. 269) umuje tako da me njegovo razlaganje nimalo ne zadovoljava. Ja pobožno vjerujem (pie credo) da se stvar odvijala ovako:

I opet za jedne od velikih svetkovina išao je Josip u Jeruzolim. Iskoristio je tu prigodu da se svrati k Zakariji, da mu se porađuje i ujedno svoju suprugu povede natrag njihovoj kući. I dok su se u Ain Karimu svi veselili njegovu dolasku, on sam doživio je najveću žalost svoga života: vidio je da je Marija — trudna. On je znao da su Marija i on sklopili djevičansku ženidbu; znao je da su nekoliko vremena živjeli zajedno u svojoj kućici kao brat i sestra i bio je svjedokom Marijine svetosti, o kojoj nije mogao da ista posumnja, pa kao čovjek pravedan nije mogao da je ostavi zbog nevjernosti. Dok nam to dokazuje s jedne strane duboko Josipovo uvjerenje o neokaljanom djevičanstvu Marijinu i time Josip postaje najvjerodostojniji njegov svjedok, dotle nas s druge strane gotovo sili da pretpostavimo njihovu konačnu ženidbu i zajedničko stanovanje u Josipovoj kući prije Navještenja... I sada Gospodin priskače u pomoć svom vjernom sluzi:

Mt 1, 19: *A Josip, njezin muž (ho aner autes), budući pravedan i ne htijući je izvrgnuti sramoti, smišljao je da je potajice napusti.*

Mt 1, 20: *I dok je on to snovao, gle anđeo Gospodnji ukaza mu se u snu govoreći: — Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti Mariju svoju ženu (ten gynaika su), jer što se u njoj začelo, od Duha je Svetoga.*

Mt 1, 21: *I rodit će sina, i dat ćeš mu ime Isus (Spasitelj). Jer će on spasiti svoj narod od njegovih grijeha...*

Mt 1, 24: — *I probudivši se Josip od sna, učini kako mu je naložio anđeo Gospodnji, i uze svoju ženu (sa sobom).*

Lk 1, 57: ... *i vrati se (Marija sa svetim Josipm) svojoj kući (u Nazaret).*

Kako je Marija prije odlaska k Elizabeti bila u svojoj, to jest u Josipovoj kući, onda činjenica: što se u Nazaret vratila trudna, nije nikomu mogla biti začudna.

Ali pretpostavimo li da je bilo onako kako stvar predočuje Ricciotti, a kako izlazi i prema onom prijevodu, naime, da je istom *poslije* njezina povratka u Nazaret Josip doveo svoju »zaručnicu« svojoj kući i slavio svadbu, zamislite kakve li prigode nazaretskim bakama i bakicama da na račun Josipove žene brbljaju i nagađaju...

Mnoge pometa glagol *paralabein* r. 20 (parelaben r. 24), koji Zorell, pače, i prevodi na ovim dvama mjestima: *de uxore in domum mariti adducenda...* No to nije nimalo potrebno. Ako je Josip snovao da napusti svoju ženu, da je više *ne uzimlje* u svoju kuću, što je naravnije bilo negoli da mu Anđeo reče: *uzmi je*, ne napuštaj je? Taj će isti glagol upotrijebiti Evandelist i u retku 2, 13 i 14 (koji su potpuno paralelni gornjim dvama!) a tu se doista ne govori *de uxore in domum adducenda!* Isti glagol nalazimo i inače kod sv. Mateja; čini se, pače, da je to kao neki ugovoreni izraz kojim je Anđeo zapovijedao u snu Josipipu, a ovaj izvodio naredbu: bez pogovora!

U novije vrijeme su dva odlična sveučilišna profesora Sv. Pisma u Rimu — msgr. S. Garofalo i franjevac-konventualac Dr. G. Stano — suradnici velike Enciclopedia Cattolica (1951. i 1952.), inače pristaše Ricciottij. a (a i našeg B. Dude) tumačenja, u odnosnim člancima iste Enciklopedije (*Giuseppe* i *Maria*) govorili dosta opširno i o Mt 1, 18. Prvi priznaje da je nedavno (recentemente) opet dobila na ugledu i protivna egzegeza (i moja!), ali: »filologija i židovski običaji daju dosad više vjerojatnosti (credito) prvom tumačenju« (čl. Maria, st. 80).

Prof. Stano je malo oprezniji. On kaže (čl. Giuseppe, st. 792): Do Navještenja, pita se on: je li Djevica »vjenčana« (maritata) ili samo »zaručena« s Josipom? (riječ *desponsata'* kao i odgovarajuća talijanska 'sposata', lako dopušta *oba* (istakao P.) smisla. Odgovor tradicije nije složan: Grci, ponajviše, govore o zarukama, naprotiv Latini, gotovo svi, uzimlju da je već obavljena svadba i da stanuju zajedno. Ali pozorna egzegeza evanđeoskog teksta (Mt 6, 18—23) dopušta (istakao P.) isključenje ovoga drugog tumačenja (Latina i moga P.). Iako samo »dopušta«, ipak O. Stano pri dnu istoga stupca pristaje odlučno uz *prvo* tumačenje (Dudino). On ističe da su po židovskom shvaćanju *zaručnici* već bili »supružnici« (veri coniugi) i prije zajedničkog stanovanja. Ja se ovdje pitam a što je onda trebalo isticati da se još ne »nastaniše zajedno«

Prof. Stano završuje: »Na taj način čast je Djevice i njezina Sina... bila dovoljno zaštićena.« *Salva reverentia*, nego!! Nazarećani nisu znali za tajnu Upućenja po Duhu Svetomu niti su to zadugo smjeli doznati I oni su *nužno* morali pretpostaviti da su Josip i Marija počinili ono što Ricciotti naziva *neredom* (disordine) i što isti tvrdi da se *nije* događalo u Galileji (u kojoj je i Nazaret), pače je — po Schmausu — to bilo nešto »*nedolično i grešno*«! Druškim riječima: bili bi upravo presveta Djevica i njezin djevičanski Zaručnik (Suprug) dali svojim sugrađanima veliku sablazan!... a nazaretskim bakama široko polje naklapanja i blebetanja.

Ne, nikakva »filologija« (a i mi se ponešto razumijemo u nju!) nas ne ovlašćuje na takvo opasno tumačenje Sv. Pisma! Ovo sam svoje mišljenje iznio i pred *Nestora* naših skripturista, mnp. Vlašića, i on mi daje potpuno pravo (u svom pismu od 4. VII: ... »i ja dijelim Vaše mišljenje u tumačenju r. 18 glave 1 Matejevog Evanđelja«). Zato ja sa svim srcem i dušom prihvaćam *Tominu* riječ da ovo tumačenje *magis consonat Evangelio*. Ja bih, pače, malko tu riječ i potencirao: *maxime consonat*...

*

I, na kraju, zašto umanjivati *slavu* sv. Josipa, najvećega poslije Isusa i Marije? Sv. Crkva, na usta svojih teologa i velikih Papa Leona XIII, sv. Pija X, Benedikta XV, dvaju Pija, XI i XII, kao i slavno vladajućeg Ivana XXIII, uči da je ženidba s Marijom, Božjom Majkom, *najveća* Josipova *čast*, *temelj* sve njegove slave, svetosti, veličine, moći. Po toj *ženidbi* on je postao Isusu *otac*, ne tjelesni (i sam je Josip, kako smo vidjeli, najautentičniji i najbolji svjedok i jamac Marijina i svoga djevičanstva), ali *mnogo* više *otac* negoli je to ijedan tjelesni otac svomu sinu: djevičanskim i svrhunaravnim načinom! Naš siromašni jezik nema zgodne riječi da izrazi to jedinstveno *Očinstvo*, koje je samo *Josipovo!* (Pogledaj naše članke o tome u »Službi Božjoj«, 1962, br. 1—5.)

Prava i potpuna ženidba i s njome utemeljenje nove obitelji biva istom kad su izvršeni svi ženidbeni propisi i kad su mladi supruzi pod jednim kro-

vom, kad su u svom domu, kad su se »zajedno nastanili«. Tu je otac glava obitelji, tu je majka duša njezina, tu su djeca cvijeće kojim cvate od Boga blagoslovljena obiteljska zajednica. Osobito u Izraelu Božji blagoslov djece bio je tako poželjan, tako *bitan* za sretnu obitelj. Eno nam primjera u obitelji Zakarije i Elizabete! Svaki čestiti Nazarećanin otac obitelji bio je sretan kad je pod njegovim krovom procvao novi cvijet, njegov *sin*. Zašto Josipu, kojemu je Anđeo objavio veliku tajnu Upućenja Sina Božjega i naredio da *on*, *Josip*, tomu *Sinu* nadjene ime, zašto baš Josipu, najdivnijemu od svih očeva na zemlji, zakratiti tu čast da je pod *njegovim krovom*, pod njegovim očinskim okriljem započeo svoj zemaljski život njegov — *Sin*? Isus, koji će Josipa nazvati svojim *Ocem*, a takvim će ga smatrati sav Nazaret, a tako će ga zvati i njegova Majka: *otac tvoj i ja* (Lk 2, 48); i pod čijim će očinskim krovom provesti duge i duge godine: ne znam zašto ne bismo priznali da je On i djevičanski začet pod blagoslovljenim krovom siromašne Josipove kućice, koja se toga dana pretvorila u raj?

Zar samo zbog onoga nedužnoga *prin e* i još nedužnijega *parelaben*?...

Dr Stanko Petrov OFM

O. GEMELLI I LITURGIJSKI POKRET U ITALIJI

Izvanredan je i život i rad *o. Gemellija*, milanskog franjevca. Rodio se u *Milanu* 18. I 1878, a umro je 15. VII 1959. g. Veliki talenat, dinamična volja, plemenito srce: to je autentična slika *njega* — *konvertita*, koji je izašao iz pozitivističkih redova kao mladi doktor medicine, specijalist-kirurg i sveučilišni asistent Nobelovca profesora *Golgija*. I ušao je u *Serafinski perivoj sveca iz Asiza* da čitav svoj život, kao fra *Augustin*, posveti grozničavom, neumornom, mnogostrukom radu za načela *Kristova na području kulture i religioznog apostolata* — za rekristijanizaciju inteligencije preko providnosne *katoličke Univerze Srca Isusova*, a kršćanskog puka pomoću svestrane pastoralne, liturgijske akcije preko *Društva Kristova regaliteta*. Obje je ove ustanove on zamislio i ostvario: one su plod njegova genija i velikog srca.

Konvertit Eduard Gemeli, čim se je obratio i postao franjevac, imao je kroz pedeset godina svoje kulturne i apostolske akcije jedan jedini uzvišeni cilj: Privesti ljude modernog doba, veli o. Antonelli, do odluke: *spoznati i ljubiti Isusa Krista, našega Gospodina*. Poput obraćenika Pavla i Augustina on je postao idealnim ljubiteljem Krista i neusporedivim apostolom Njegova *Presvetoga Srca*.

O ovome svjedoče tri niza činjenica:

I. Za vrijeme I svjetskog rata, uz pomoć svojih vjernih i vrijednih suradnika, posvetio je na fronti Presv. Srcu Isusovu 2,000.000 časnika i vojnika

II. Poslije rata ustanovio je *Katoličku Univerzu* te joj dao ime *Presv. Srca Isusova*.

III. Pred trideset godina osnovao je: *»L'Opera della Regalità di Cristo«*: Društvo Kristova kraljevskog dostojanstva.

Sva tri ova velika ostvarenja imaju identični uzvišeni cilj: šriti i promicati kod učenih i neukih — spoznaju Krista i širenje Njegova socijalnog Kraljevstva ljubavi.